

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula II. Quod est diuturnius, melius est minus diuturno

urn:nbn:de:bsz:31-102400

REGULA II.

Quod est diuturnius, melius est minus
diuturno.

I. Το πολυχρονιώτερον ἢ βεβαιότερον αἰρετώτερον τὰ ἡσσον ποιῆται, quod est diuturnius & stabilius magis est eligendum, quam id, quod minus talis ait, Aristoteles III. Top. c. I. Ergo, inquit, captivitas, exilium, cruciatus, quò diutius durant, eò, huius propositionis, erunt meliora.

II. Sed sciendum, ad ea, quæ bona sunt, tantum, hoc effatum pertinere. Melius est bonum, quod cum quâdam perpetuitate conjunctum, quam quod parvo tempore durat. Ita bona animi præstant bonis corporis & fortunæ, quod sunt firmiora & durabiliora, tanquam magis in perestitate nostrâ constituta. Sic & scientia opiniori præferenda est, quod sit ex sua natura τῶν ᾤοντων ἢ ἀποφασιστικῶν, opinio autem ἐκ τῶν ὑποκειμένων καὶ ταχόμεθα βαλλόντων.

III. De malis contrarium pronuntiandum. Malum diuturnius pejus est & magis fugiendum quam id, quod minori tempore durat. Sic æterna damnatio omnibus aliis malis horribilior est, hoc ipso etiam, quod æterna est. Aristoteles IV. Eth. c. I. ἀνεκδιέτητον vel avaritiam magis malum esse pronunciat τῆ ἀσωθίας sive profusione, vel hanc ob causam, quod illa perseveret, imò ingravescente ætate crescat, hæc verò & ab ætate &

ab inopi
tur.

IV. I
Top. ait
quam ac
inest, sin
sententia
cicens di
nō est be
ratio sen
ipsa per
ante mo
pravat
longiori
aliud ig
Φύσις ὅ
απὸ λῶ
sis, meli
norum p
fuit dex
perman
V. v
urtum
est in b
melius
mō eni
pillum
qui gle
morter

abinopiã minuatür & tandem penitus curetur.

IV. Egregiè Schegkius in cit. c. III. Lib. I. Top. ait, Duratio ipsis, seu τὸ πολυχρόνιον, tanquam accidens bonis & malis rebus comparabilius inest, simili ferè modò, quo permansio in eadem sententiã & constantibz & pertinacibz inesse per accidens dicitur (Nã per aliud bona est.) Quare per se nõ est bona permãtio in eadẽ sententiã, quare nec duratio seu τὸ πολυχρόνιον. Et paulò post: Duratio ipsa per se non probat aliquid melius esse, ut paulò ante monuim9, alioqui sequeretur, ut superstitio & prava religio præstaret verã & incorruptã, quàm longiori tempore superstitio duraverit. Propter aliud igitur durabilius est melius, nempe quia vel Φύσις vel simpliciter existit bonum, & non quia αὐτὸς durabilius. In duobus existentibus studiosis, melior est, qui magis assiduo. Et potentia Romanorum præstet Græcorũ regno seu monarchia, quia fuit durabilior. Et meliores sunt amici, qui diutius permanent in mutua benevolentia.

V. Verumenimverò, ne tum quidem, quando utrumque eorum, quæ inter se contenduntur, est in bonis, id quod diuturnius aut firmitus est, melius esse, plurima sunt, quæ ostendunt. Primo enim, quis est, qui quercum homini, qui lapillum abjectissimum rosæ, qui sensum scientiæ, qui gloriam & nominis celebritatem, quæ post mortem quoq; permanet, virtuti præferat.

VI.

VI. Secundò *eueſia* præſtantior eſt ſanitate, cum tamen ſanitas ſit aliquid durabilius. Illa enim nunquam nobis convenit, niſi iſta adſit. hæc autem deperditâ, illa adefſe non poteſt.

VII. Doctores Veneti *in loc. Top. cit.* reſpondent, regulam eſſe ſemper veram, ſi has duas conditiones adjiciamus; I. Si id, quod tempore aut firmitate exceditur, non excedat in aliquò aliò, quod ſit majus & præſtantius quàm id, in quò exceditur. II. Si quod magis diuturnum in minùs diuturno non includatur.

IIIX. Ea igitur, quæ priori objectione fuerunt adducta, nihil nobis incommodant, propterea, quòd majus quoddam eſt id, in quo homo quæcum, roſa lapillum, ſcientia ſenſum, virtus gloriam excedit, quàm ſit diuturnitas, quâ hæc illi præſtant.

IX. Ad alterum de ſanitate & *eueſia* reſpondent, propterea illam non eſſe præferendâ, quod in *eueſia* comprehendatur.

X. Verùm neſcio, an poſteriori reſtrictione opus ſit, quippe quæ ſub priori contineri videtur. Quando enim contingit, id, quod diuturnius eſt, deterius vel non melius eſſe eò, quod citius tranſit, propterea, quod in iſtò includatur, tunc ſane id quoque intervenit, quòd minus diuturnum excedat alterum in aliquò, quod ſit melius & præſtantius ipſâ diuturnitate, ſicut patet in *eueſia* comparatâ cum ſanitate.

XI.

uturnius
aliâs id, c
ſi duo æd
paria, id
ferendum
præſtant
ciſâ dura
ſe longis
applican

XII.

paration
ter ſit præ
accessori
mento, ſ
bilius. A
citer meli
qua long
qui meli
dinem, q
altero m

XIII.

putat Pe
a. VII.
vel mino
res perfe
ni fuerit
avi, tert
ad ſuper

XI. An breviter dici potest, bonum, quod diuturnius est, esse melius, cæteris paribus, aut nisi aliàs id, quod minus diuturnum, sit melius? Ita si duo ædificia aliàs bonitate & commoditate sint paria, id, quod durabilius est, alteri longè præferendum est. Neque quercus est melior aut præstantior homine, propterea, quod homo præcisâ duratione naturæ nobilitate quercum post se longissimè relinquit. Quæ doctrina aliis etiam applicanda est.

XII. Schegkius existimat, si, propositâ comparatione inter duo bona, utrum altero simpliciter sit præstantius, non satis liqueat, tunc uti nos accessorio, sicut ipse loquitur, temporis argumento, siquidem unum bonum fuerit altero stabilis. *Non enim quia diuturnius, idcirco simpliciter melius esse; sed quia bonum, idcirco melius, quia longiori interdum tempore duret, quod alioqui melius esse non constaret nobis propter similitudinem, quâ esse ambo dicuntur bonum, sed unum altero melius, quia durabilius.*

XIII. Non prætereunda videntur illa, quæ disputat Pererius de communib. rer. nat. princ. L. XII. c. VII. *Sed queret aliquis, inquiens, an major vel minor duratio arguat maiorem vel minorem rei perfectionem. Resp. Cum tres ordines durationis fuerint a nobis constituti, unus æternitatis, alter ævi, tertius temporis; si excessus durationis pertineat ad superiorè ordinem, quemadmodum duratio*

atq;

eternitatis major est, quam duratio eui, & hæc, quam duratio temporis, procul dubio ex majori duratione ferè colligitur major perfectio rei: Constat enim, rem eternam perfectiorem esse rebus eternis, & has rebus temporalibus. Atq; huius rei causam esse reor, quod talis varietas durationes nascitur ex varietate nature ac perfectionis essentialis. Addidi illud (ferè) propter materiam primam, celos, & animum nostrum, quæ res mensurantur a vò: materia tamen imperfectior est compositò naturali; & animus noster imperfectior est homine, utpote cuius est pars: & celos multo potentant (quod per se non sint animati) ignobilior esse rebus animatis temporalibus & mortalibus, nisi forte, quod supra dictum est, contendat aliquo verissimum esse, adjunctis duabus conditionibus, nimirum sint substantiæ completa, & sint cetera paria, & ut in eodem, & secundum idem comparatio fiat. Major autem & minor duratio in iis, quæ sunt ejusdem ordinis, non variant perfectionem rei secundum magis & minus, alioquin metalla, quæ diuturnioris sunt durationis, nobiliora essent homine; & cum omnes angeli sint pares duratione, pares itidem essent perfectione.

XIV. Verùm hic sese offert locus Aristotelis I. Eth. c. VI. ubi dicitur, non ideo, quod sempiternum aliquid est, magis esse bonum, siquidem neque res candida diuturna magis candida est, quæ unum diem candida est.

XV
fari vide
piternu
superius
nius, ut
videtur,
ram esse
aliàs alt

XVI
formali
quod m
non est
turnum

XVII
jusedm
num ali
verbis p
mum b
conсите
quod a
eadem c
gitur un
terum e

XIX
za. Jov
perpetu
det Aris
piternu
num: u

XV

XV. Hic fortassis nostræ Regulæ non adversari videbitur, quod dicitur, non ideò, quod semper eternum aliquid est, magis esse bonum, cum ipsi superius ostenderitimus, posse aliquid esse diuturnius, ut non sit præstantius. Verùm id evertere videtur, quod §. XI. diximus. Regulam tunc veram esse, quando id, quod duratione exceditur, aliàs alterum perfectione non excedit.

XVI. Loquitur enim Aristoteles de iis, quæ formaliter & essentiâ eadem sunt, & in quibus id, quod minus est diuturnum, præcisâ duratione, non est melius, & tamen illò id, quod magis diuturnum, melius vel magis bonum esse, negat.

XVII. Esse autem ipsi sermonem de iis, quæ ejusdem sunt essentiæ, & in quibus minus diuturnum aliàs nõ est melius, patet primò, ex eò, quod verbis præcedentibus sententiæ Platonis, summum bonum in ideâ boni, quod vocat *ἀγαθόν* consistere statuentis, opponit hoc argumentum, quod *ἀγαθόν* & *ἀγαθόν* sit *εἰς τὸ ὁ αὐτὸς λόγος* eadem definitio, vel quod specie idem sint. Si igitur unum non est summum bonum, neque alterum erit.

XIIX. Quod autem regerebatur, τὸ *ἀγαθόν* esse perpetuum, alia autem bona non esse perpetua, & propterea illud melius esse; respondet Aristoteles, ex eò, quod perpetuum vel semper eternum aliquid est, non statim esse magis bonum: ubi evidens est, loqui eum de re minus diu-

turna hujusmodi, quæ diuturniorem vel permanentiorem in alio aliquo non excedat. Neque enim unquam diceret Plato, quamcunque rem suâ ideâ in aliquo esse perfectiorem.

XX. Secundò patet ex eo, quò tanquam argumento utitur, nempe quod inter duo candida, id quod diuturnius est, non est magis candidum. Atqui candidum minus diuturnum non est perfectius magis diuturno.

XX. Quæ sanè ratio contra Regulam præsentem, & ea, quæ pro eâ explicandâ attulimus, non exigui momenti esse videtur. Si enim candidum *πολυχρόμιον* non est magis candidum τῶ ἐφημέριω, neque bonum *πολυχρόμιον* est magis bonum τῶ ἐφημέριω. Par enim est ratio.

XXI. Eustratius, Græcus Interpres hîc loci contra Philosophum disputat, & primò hujusmodi proponit argumentum: Si esse unicuique melius est, quàm non esse, efficietur, ut esse etiam semper, quàm aliquando, longè melius sit. Nam id, quod aliquando est, cum interruptitur, ne amplius sit, tunc non amplius est, sed planè non ens evadit. At sempiternum tunc adhuc est ens. Longè igitur melius erit eò, quod non amplius est.

XXII. Secundò negat, *ἀποαγαθῆς & ἀγαθῆς* sempiterni & temporarii esse *ἓνα καὶ αὐτὸν λόγον*, quod illud sit materiale, simplex, *ἀμέτετον, πρῶτον ὄντων*, hoc autem materiale, compositum, *ἔμπετον*, imago. At materiali & immateriali, simplici & composito &c. non potest esse eadem & communis definitio.

XXIII

XXII
sequenti
est magis
dion
aliquid
compa
quæ fir
hæc hec
naturæ

XXI
mus, co
& prob
pho de
id, quo
excedit
separat
de natu
& ὁ ἀνδ
una def
est, bon
iam qua
ditur: i
Si enim
candid
est mag
πολυχρ
XXV
non est
commu

XXIII. Hinc tertio videtur negare hanc consequentiam Philosophi: Album πολυχρόνιον non est magis album, quam ἐφήμερον, E, neque τὸ ἀίδιον ἄγαθόν, E, propterea, quod sempiternum est, aliquid magis bonum est. At enim, non autem comparationem esse sempiterni cum temporali, quæ sit ἕμια ἐξουσία πρὸς τὸ βραχυχρόνιον, cum hæc licet quantum ad tempus divisa fiat, ejusdem naturæ esse possint, illa verò non possint.

XXIV. Ut nostram de hisce mentem aperiamus, concedimus id, quod §. XV. & seq. assertum & probatum fuit, nempe sermonem esse Philosopho de iis, quæ ejusdem sunt rationis, & in quibus id, quod duratione exceditur, aliàs alterum non excedit. Et sanè, si Ἐάγαθόν datur aliqua idea separata, quæ dicatur ἀποαγαθόν, utriusque eadē natura erit & definitio: sicut ὁ ἀποάνθρωπος & ὁ ἄνθρωπος apud nos est una species, iisque una definitio est communis. Hòc positò, verum est, bonum diuturnius non esse magis bonum, etiam quando à minus diuturnò in aliis non exceditur: satis firma quoque est argumentatio §. XX. Si enim bonum est una species, quemadmodum candidum, certè sicut candidum πολυχρόνιον non est magis candidum τὸ ἐφήμερον, neque bonum πολυχρόνιον erit magis bonum τὸ ἐφήμερον.

XXV. At in veritate res non ita habet. Bonum non est certa aliqua species, neque ejus est una communis idea, cum per omnia vagetur præ-

dicamenta, quemadmodum Aristoteles *presenti cap. VI. Lib. I. Eth.* docet. Ex quibus etiam, difficile non est perspicere, ea quæ s. XX. & XXI. ab Eustratiò disputantur, Aristoteli non adversari. Non enim is asserit, sempiternum tanquam rem immaterialem, & temporarium tanquam materialem, &c. habere eandem naturam & definitionem, sed, secundum ipsum, id ex sententiâ Platonis sequitur, quod quia inconueniens est, i. deò & Platonis sententiâ absurdis non caret.

XXVI. Sed nec ratio Eustratii s. XXI. ut dictis manifestum est, Aristoteli aut nobis refragatur, & paucis mutatis, æquè in magis & minus diuturnò habet locum, ita: Si esse unicuique melius est, quàm non esse, efficietur, ut esse etiam longiori tempore, quàm breviori, longè melius sit. Nam id, quod breviori tempore est, cum interruptum, ne amplius sit, tunc non amplius est, sed planè non ens evadit. At quod longiori tempore est, tunc adhuc est ens. Longè igitur melius erit eo, quod non amplius est.

XXVII. Quamquam puto, hęc distinctiones esse adhibendam hujusmodi: Id, quod diuturnius est, & id, quod minus diuturnum, bifarijã considerantur, primò simpliciter, vel, ut utrumque est; & sic non necesse est, illud esse hęc melius; vel, ut, dum illud adhuc est, hoc non est amplius, & sic illud melius est hęc, idque probat argumentum.

XXIII

XX
hïc fu
dici du
rei, vel
caro in
Lunæ c
Plinius
cundò
te exte
duo lig
bilia; a
tero fa
XX
nius ef
nitate
sterior
terum
dici po
esse, ut

I. I
enàs
tandæ
perfor
nioner
sic era
mè sit
& libe

XXIIX. Fortassis autem nec id supervacuum hic fuerit, si notemus, aliquid aliquo diuturnius dici duobus modis primò, propter ipsam naturam rei, vel aliquam ejus qualitatem, ut lapis ligno, caro infumata recenti, materies, quæ in coitu Luna cæsa, ei, quæ alio tempore, ut auctor est Plinius *Lib. XVI. cap. XXXVI.* comparata; secundò ratione eventus tantum, vel quia ab agente externo violento modo non corrumpitur, ut duo ligna ex eadem arbore recisa æquè sunt durabilia; alterum tamen, si in ignem conjiciatur, altero fabricorum operibus reservato, minus durat.

XXIX. Jam id, quod posteriori modo diuturnius est, cæteris paribus, vel nisi aliàs alteri in bonitate cedat, est melius, non autem id, quod posteriori, nisi attendamus tempus, quo est, cum alterum non amplius sit. Eâ enim ratione melius dici potest, quoniam melius est esse, quàm non esse, ut dicit Philosophus *II. de gen. & corr. c. 59.*

REGULA III.

Bonum conservat id, cujus est bonum.

I. Ita Aristoteles *II. Polit. c. II.* καὶ τοὶ τόγῃ ἐνάστῃ ἀγαθὸν ἀλλεὶ ἐνάστῃ. utiturque eo ad refutandam Platonis hypothesein, quâ *V. de Republ.* sub personâ Socratis uxorum & liberorum communionem in republicâ adstruere conabatur. Illa sic erat: Maximum civitatis bonum est, si maximè sit una. Cum igitur dicta communio uxorum & liberorum maximè unâ faciat civitatem, con-